

Socialisering av arbetslivet

Arbetsrättskommittén, även kallad § 32-utredningen, lägger fram sitt förslag i början av detta år. Arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet föreslås därmed bli slutgiltigt upphävd. Redan tidigare har arbetsgivarens rätt att fritt anställa och avskeda personal väsentligt inskränkts genom bl a lagen om anställningsskydd. Under senare tid har nya lagar på arbetslivets område tillkommit i rask takt. Lag om vissa anställningsfrämjande åtgärder, lag om facklig förtroendemans ställning och lag om rättegång i arbetstvister har alla stiftats under 1974, liksom lag om rätt till ledighet för studier.

Socialdemokraternas offensiv på arbetslivets område kan sägas ha börjat i och med 1968 års segerval. Två saker stod då klara för arbetarrörelsen. Dels att morgondagens reformpolitik måste föras på områden som inte var statsfinansiellt dyrbara på samma sätt som socialpolitiken, vilken tidigare alltid stått i förgrunden. Dels att en fortsatt offensiv borde ske i samverkan mellan den politiska och den fackliga delen av rörelsen. Valkampen 1968 hade visat vägen när det gällde metoderna; arbetslivsfrågorna fyllde kravet på att både vara "billiga" (man behövde huvudsakligen bara lagstifta om ökade skyldigheter för arbetsgivarna) och att utgöra ett gemensamt intresse för fackföreningsrörelse och parti.

Utvecklingen har därefter i flera avseenden spelat socialdemokraterna i händerna. En satsning på arbetslivsfrågorna har tätt sig riktig i en tid, då många län-

der brottas med svårigheter att upprätthålla full sysselsättning och arbetslöshets- hotet är en realitet också i vårt land. Kravet på förbättrad arbetsmiljö, på ökad observans ifråga om yrkesskador, förlitning och stress har likaledes vunnit gehör bland alla dem som utan tvivel upplever reell otrygghet i dessa avseenden.

Även på arbetsgivarhåll är man säkert beredd att medge, att standarden i arbetslivet ingalunda beskrivit en så gynnsam utveckling som levnadsstandarderna på fritiden. I stort sett är alla parter överens om att satsningen på reformer inom arbetslivet är riktig och nödvändig.

När det däremot gäller medlen finns det skäl till hård kritik. Den lagstiftning som tillkommit i syfte att skapa ökad anställningstrygghet, att ge lokala fackliga företrädare ökade befogenheter osv är genomgående exempel på vad som numera går under beteckningen "lidbommeri", dvs hastigt hopskrivna lagparagrafer, som anger en allmän viljeinriktning men som är omöjliga att följa i sedvanlig rättstillämpning.

Lagen om anställningsskydd är t ex en ramlagstiftning, som lämnar utrymme för avtal om hur olika paragrafer skall tillämpas i olika branscher, där det är omöjligt att ens ur förarbetena utläsa hur en rad paragrafer skall tolkas och tillämpas. Följden har blivit, att ingen arbetsgivare — och för den delen heller icke arbetstagar sidan — vet om hur och när han bryter mot lagen. Lagstiftaren har nöjt sig med att föreskriva långtgående skyldigheter och hota med straff. Det krävs ett stort

antal processer och därur uppkomna prejudikat, innan parterna vet vad de har att rätta sig efter. Den libbomska filosofin innebär att man betraktar lagstiftning som ett politiskt instrument för att främja vissa allmänna politiska målsättningar — tal om rättssäkerhet och konsekvens betraktas som konservativa fördomar.

Ett annat förhållande, som lagstiftaren noggrant undvikit att fundera närmare över, är hur en rimlig balans mellan arbetsgivare och arbetstagare skall kunna upprätthållas, då staten genom lagstiftning tillerkänner ena parten alla rättigheter och ålägger den andra parten alla skyldigheter. Vad blir kvar av den fria förhandlingsrätten i ett läge där staten tagit för vana att när som helst gå in och förändra styrkeförhållandena? Hur kan ett verkligt partsförhållande bestå, om den ena parten genom lagstiftning tillförsäkras säte och stämma hos motparten — men inte vice versa?

Allvarligt talat: vilka befogenheter tillkommer fortfarande en privat arbetsgivare/kapitalägare? Alltjämt finns rätten att — inom ramar som för varje år blir allt

snävare — disponera det ekonomiska resultatet av verksamheten. Men inom ett par år, när Rudolf Meidner i LO funderat färdigt över hur arbetstagarna skall ges rätt till del i vinsterna, försvinner antagligen också denna sista befogenhet.

Har något av allt detta varit nödvändigt för att främja säkrare anställningar, en bättre arbetsmiljö, medinflytande på den egna arbetsplatsen? Nej, åter har strävanden som alla varit överens om utnyttjats för att främja något annat, nämligen socialismen. ATP-reformen handlade ytligt sett om en socialpolitisk reform men blev tillika ett jättekliv mot det socialistiska samhället.

Aktiviteten på arbetslivets område handlar på motsvarande sätt inte bara om förbättrad anställningstrygghet och medinflytande utan om att den fackliga vägen klä av den privata äganderätten alla verkliga befogenheter och därmed på sikt förverkliga det socialistiska samhället. Så kommer också all "reformverksamhet" att bedrivas, så länge den demokratiska oppositionen inte förmår samla sig till gemensamma motattacker.